

Astronomický ústav

Akademie věd České republiky, v. v. i.

O zachování archivních dat se bude jednat opět v Praze

Tisková zpráva ze dne 14. 3. 2016

V Praze se od 15. do 18. března již podruhé sejdou odborníci z mnoha oborů a mnoha zemí, aby společně řešili „zlatou nemoc“ a další druhy poškození fotografických desek a negativů, na kterých jsou uchovány cenné záznamy z minulosti. Bez záchrany těchto nosičů dat už nikdy nevyužijeme vědeckou hodnotu na nich uloženou, ale ani jejich kulturní a historické dědictví. Mnoho záznamů se týká astronomických pozorování. Ale nejen jich. Proto se do Prahy sjedou astronomové, ale také fyzici, chemici, archiváři a odborníci na uchovávání fotografických materiálů.

Na světě existuje více než 7 000 000 astronomických fotografických desek či negativů, které obsahují obrovské množství jedinečných vědeckých údajů o chování astronomických objektů na široké časové škále až více než 100 let. Široké použití různých digitalizačních metod spolu s rozvojem specializovaných softwarových nástrojů dnes umožňuje efektivní a komplexní využití těchto dat pro moderní vědu, která může data zpracovat kvalitativně lépe než v minulosti. Jsou to data, která už nikdy nikdo nepořídí. Jejich hodnota je tedy obrovská.

Povrch Měsíce na skleněné desce z roku 1890. Archiv Hvězdárny Ondřejov.

Tento snímek Měsíce byl pořízen na Lickově hvězdárně v USA na žádost ředitele Klementinské hvězdárny prof. Weineka a jako další snímky posloužil Weinekovi k vytvoření prvního fotografického atlasu Měsíce, vydaného v Praze kolem roku 1900. Tento unikátní tisk, který je na světových observatořích velmi výjimečný, je uložen v knihovně Astronomického ústavu AV ČR a bude účastníkům konference předveden.

Bylo zjištěno, že data na nezanedbatelné části historických desek a negativů jsou kvůli nevhodnému uložení poškozena, nebo dokonce ztracena. Pražské odborné setkání se zaměří především na astronomické fotografické záznamy, ale nejen na ně, protože obdobné problémy jsou řešeny také v jiných oblastech, kde archivní fotografické negativy hrají roli, např. jako národní archivy. Připomeňme, že až do počátku používání CCD kamer to byla právě fotografie, která po téměř století sloužila k záznamu a uchování obrazové informace všemožných oborů.

V Praze už podruhé

Astronomický ústav AV ČR ve spolupráci s Vysokou školou chemicko-technologickou, Českým vysokým učením technickým v Praze a Observatoří Dr. Remeise Univerzity Erlangen v Norimberku připravil na toto téma další setkání odborníků z mnoha oborů a mnoha zemí. Workshop se uskuteční v konferenčních prostorách Akademie věd České republiky – ve Vile Lanna (V Sadech 1, Praha 6). Přihlášeno je 44 účastníků a předneseno bude 36 příspěvků. Šestnáctičlenný vědecký výbor workshopu tvoří odborníci z USA, Kanady, Německa, Švédska, Itálie, Bulharska a České republiky.

V Praze se tak sejdou astronomové s archiváři, chemiky a dalšími. Účast potvrdili např. zástupci Národního archivu a Národní knihovny České republiky. Workshop zahájí ředitel Astronomického ústavu AV ČR.

Praha má v této souvislosti jedno historické prvenství. V roce 1895 zde byla ředitelem Pražské hvězdárny v Klementinu prof. L. Weinekem pořízena vůbec první fotografie meteoru na světě (na skleněné desce). Těžko říci, jestli to je díky tomuto genu loci, ale faktem je, že současný český výzkum na poli astronomických fotografických archivů, jejich digitalizaci, vědeckém využití a záchraně na Astronomickém ústavu AV ČR v Ondřejově ve spolupráci s ČVUT a VŠCHT je považován za světovou špičku. Příkladem může být nedávná publikace článku v prestižním světovém impaktovaném časopise *Astronomy and Astrophysics*, v níž kolektiv českých a finských autorů pod vedením R. Hudece referoval o objevu nejstaršího známého výbuchu supermasivní černé díry OJ287 v roce 1900 právě na základě dat z historického archivu fotodesek Harvardovy observatoře v USA. Spolupráce mezi českými astronomy, chemiky a archiváři je rovněž celosvětově unikátní.

Astronomický ústav AV ČR vlastní několik kolekcí významných astronomických fotografických desek. K největším patří archiv celooblohových snímků založený Dr. Zdeňkem Cepelchou a k nejstarším Weinekův a Fričův archiv se záznamy kolem 130 let starými. Oba tyto unikátní staré archivy budou na konferenci představeny.

Odkazy:

Web konference www.astroplate.cz. **Program konference** www.astroplate.cz/program

Kontakty:

Doc. RNDr. René Hudec, CSc.

Vedoucí skupiny Astrofyziky vysokých energií Stelárního oddělení AsÚ AV ČR

Tel.: 323 620 128, 731 502 542, E-mail: rhudec@asu.cas.cz, rene.hudec@gmail.com

Pavel Suchan

Astronomický ústav AV ČR, tiskový mluvčí

Tel.: 737 322 815, E-mail: suchan@astro.cz